

methodological components, model of formation of research competence of future engineers of the agrarian profile, components of verification. The theoretical and methodological component was presented in a combination of the regulatory framework, methodological principles, methodological approaches, theoretical concepts of the concept and the conditions of the functioning of the methodical system of forming the research competence of agricultural profile engineers.

On the basis of the theoretical researches, was determined the place of methodological approaches in the theoretical and methodological component of the concept of forming the research competence of agrarian engineers, described a general understanding of the essence of the research competence of the agrarian engineer, the generalized characteristics are presented and the theoretical substantiation of expediency of support in the professional training of engineers for agro-industrial production on systemic, competency, activity, personality-orientation and integrative approaches.

Key words: methodology, methodological approach, methodical system, systematic, integration, competence, activity, engineer.

Дата надходження статті: «15» листопада 2017 р.

УДК 377.1

Вербій І. В.*

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА ОСВІТИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІЇВ»

У статті розглянуто сутність поняття «соціокультурна складова освіти майбутніх судноводіїв» за допомогою аналізу його базових термінів «освіта» та «соціокультурна компетентність». Акцентовано увагу на тому, що в контексті дослідження важливим є співвідношення понять «освіта» та «культура», оскільки фахівець може займатися освітою тільки оволодівши культурою. Актуальність соціокультурної складової освіти судноводіїв зумовлена міжнародною співпрацею, необхідністю толерантного ставлення до полікультурного екіпажу, розумінням соціальних та релігійних звичаїв та традицій тощо. Саме соціокультурні знання сприяють веденню міжкультурного діалогу та ефективній взаємодії в системі «людина-людина».

Доведено, що в соціокультурному освітньому осередку людина творить світоглядні та аксіологічні знання, переконання, ідеали, що освіта є комунікативним середовищем, у якому кожен член є самодостатнім суб'єктом, активно спрямованим на самовдосконалення, який шукає оптимальні шляхи й методи такого самовдосконалення. З'ясовано, що показником якості освіти майбутніх судноводіїв є їхня готовність до саморозвитку, становлення їхньої індивідуальності, а також соціокультурної та професійної компетентності, оскільки морські фахівці працюють в інтернаціональній команді, надзвичайно важливими стають аспекти духовності та морально-етичних норм. Надано визначення соціокультурної складової освіти майбутніх судноводіїв як змістовної компоненти їхньої професійної освіти, що поєднує знання, уміння та навички, які допомагають ефективно здійснювати професійну діяльність із урахуванням суспільних, мисленневих, соціальних, культурних, ціннісних факторів та вести ефективну діяльність у полікультурному середовищі. Охарактеризовано соціокультурну компетентність як результат реалізації змісту соціокультурної складової освіти.

Ключові слова: поняття, соціокультурна складова освіти, соціокультурний, середовище, освіта, соціокультурна компетентність, судноводіїв.

Українське сьогодення характеризується інтеграційними процесами, створенням єдиного інформаційного простору, підвищеними вимогами до вищої професійної освіти. Майбутні фахівці по закінченні освітнього курсу повинні володіти рядом

*© Вербій І. В.

компетентностей, які забезпечать ефективну професійну діяльність. Більша увага приділяється практичним навичкам застосування набутих теоретичних знань. Це безпосередньо стосується й судноводіїв, які повинні вміти застосувати знання не просто у фаховій діяльності, але, зокрема, у стресових, конфліктних або небезпечних аварійних ситуаціях, коли на кону не тільки збереження вантажу, судна, але й людських життів. Показником якості освіти майбутніх судноводіїв є їхня готовність до саморозвитку, становлення їхньої індивідуальності, а також соціокультурної та професійної компетентності. Оскільки морські фахівці працюють в інтернаціональній команді, надзвичайно важливими стають аспекти духовності та морально-етичних норм, тому вважаємо актуальним розгляд поняття соціокультурної складової освіти майбутніх судноводіїв як однієї з ключових.

Дослідженню освіти взагалі приділяло увагу багато вчених, серед них М. Братко, О. Вознюк, С. Гончаренко, Р. Гришкова, О. Дубасенюк, С. Сисоєва, А. Ярошенко. Наголошують на необхідності її соціокультурної складової Л. Вольнова, О. Касаткіна, А. Клебанська, О. Коломинова, М. Максимець, А. Мурзіна. Проблеми соціокультурної складової в морській галузі вивчали М. Бабишена, Н. Бобришева, С. Козак, О. Фролова та ін. Проте більшість доробків стосуються досліджень компетенцій та компетентностей, розмежування даних понять.

Метою статті є визначення сутності поняття «соціокультурна складова освіти майбутніх судноводіїв».

Насамперед, зауважимо, що поняття «соціокультурна складова освіти» у зв'язку з його складністю та різноманітним тлумаченням потребує аналізу його базових термінів («освіта», «соціокультурний») та дотичних понять.

Звернемося до визначення освіти у «Словнику української мови», де воно трактується як: 1) сукупність знань, здобутих у процесі навчання, освіченість; 2) піднесення рівня знань, навчання, процес засвоєння знань; 3) загальний рівень знань; 4) письменність, грамотність [14, с. 755].

В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренко визначає освіту як «духовне обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола» [7, с. 241]. Учений наголошує на необхідності поєднання знань із особистісними якостями та вмінні самостійно розпоряджатися своїми знаннями. А в «Енциклопедії освіти» він розкриває цей термін як «процес і результат засвоєння особистістю певної системи наук, знань, практичних умінь і навичок і пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості» [6, с. 614].

Як один з головних чинників розвитку особистості освіта визначається й у Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), де зазначено: «Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює й нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності держави на міжнародній арені» [10, с. 3].

На особливу увагу в контексті нашого дослідження заслуговує питання співвідношення понять «освіта» та «культура». Зокрема, Р. Гришкова дотримується думки, що людина може займатися освітою, тільки оволодівши культурою, а самоосвіта можлива на основі зразків, створених культурою. Згідно з її визначенням, «освіта – це уведення людини до світу культури на різних етапах її життя; тоді її можна охарактеризувати як оволодіння культурою різних видів діяльності та спілкування, як оволодіння знаннями, історично відібраними зразками діяльності та соціального

спілкування» [5, с. 138]. Але зближення цих понять не означає їхнього повного ототожнювання.

Р. Гришкова, розглядаючи процес формування в студентів нефілологічних спеціальностей соціокультурної компетенції в процесі вивчення англійської мови, підтримує культурологічний, а не фактологічний підхід. Вона зосереджує увагу на «культурологічних знаннях студентів, що передбачає залучення їх до культурних цінностей, знайомство з кращими творами світового мистецтва, формування навичок толерантної поведінки в різних життєвих ситуаціях. Такий підхід створить умови для зосередження уваги студентів на загальнолюдських цінностях, сприятиме зростанню інтересу до чужої культури й мови та подоланню культуроцентризму» [там само].

На широке розуміння поняття «освіта» вказує й С. Сисоева. На її думку, освіта – це «процес зовнішнього впливу на засвоєння індивідом узагальненого об'єктивного, соціального досвіду, норм, цінностей тощо; спеціальна сфера соціального життя; унікальна система, своєрідний соціокультурний феномен; сутнісна характеристика етносу, суспільства, людської цивілізації, способів її самозбереження й розвитку; процес, тобто цілісна єдність навчання, виховання й розвитку, саморозвитку особистості; збереження культурних норм із орієнтацією на майбутній стан культури; соціокультурний інститут, що сприяє економічному, соціальному, культурному функціонуванню й удосконаленню суспільства; результат, тобто рівень загальної культури й освіченості людей» [12, с. 23]. Основні контексти освіти, які виділяє вчена, це – «цінність (державна, суспільна, особистісна); система різноманітних навчальних закладів і освітніх установ; особливий процес; різнорівневий результат; соціокультурний феномен; соціальний інститут, що впливає на стан свідомості суспільства» [там само].

У декількох визначеннях, уміщених у словнику базових понять із курсу «Педагогіка», знаходимо такі, що безпосередньо вказують на взаємозалежність освіти та культури, а саме: «освіта – така сторона виховання, котра полягає в оволодінні системою наукових та культурних цінностей, накопичених людством; освіта – творення Людини; зафіксоване досягнення рівня культури, загальних чи професійних знань, набутих у процесі навчання» [13, с. 59].

Про соціокультурну ситуацію в освіті згадують О. Вознюк та О. Дубасенюк. Вони акцентують увагу на поліпарадигмальності, що притаманна освіті, вичерпаності основної педагогічної парадигми, незавершеності структур і структурних компонентів сучасної освіти. Серед ряду виділених ними освітніх парадигм виокремимо ті, що засвідчують зв'язок освіти з культурою: гуманістична, гуманітарна, культурознавча (культуротворча), комунікативна, духовна, людиномірна, світовимірна, поліфонічна. Освіта повинна бути інтегративною та узагальнювати освітні парадигми, поєднувати навчання і виховання, науку і світогляд, моральне і фактологічне, належне і дійсне, індивідуальне та колективне, спиратися на філософське обґрунтування вчення про людину і її місце в природі, історії, культурі, виражати принцип єдності людини та світу [3].

М. Братко визначає освіту як полісміслову педагогічну категорію, на його думку, «освіта розглядається одночасно як педагогічний процес, як результат засвоєння особистістю системи знань, умінь, навичок, які дозволяють особистості самореалізуватися та бути повноцінним членом суспільства; соціальний феномен у сукупності соціальних характеристик (вид соціальних відносин, соціальна система, соціальна організація, соціальний процес, соціокультурний інститут зі специфічними функціями, які одночасно забезпечують збереження, відтворення, зміну й розвиток структури суспільства)» [2].

Заслуговує на увагу позиція Н. Богданової, В. Войлошникової, А. Величко, О. Квасник, О. Кивлюк, котрі сприймають освіту як соціокультурний осередок. Н. Богданова вважає, що в соціокультурному освітньому осередку людина навчається сама творити важливі для себе світоглядні й аксіологічні знання, переконання, ідеали.

Освіта, на її думку, – це комунікативне середовище, у якому кожен член є самодостатнім суб'єктом, активно спрямованим на самовдосконалення й таким, що шукає найоптимальніші шляхи й методи такого самовдосконалення [1]. В. Войлошникова та А. Величко надають таке визначення: освіта – це сфера створення світоглядно-ціннісних смислів життєдіяльності людини, яка є комунікативно-творчим середовищем формування фундаментальних характеристик особистості, на основі яких відбувається й буде відбуватися протягом наступного життя реалізація і самовтілення всіх форм її життєтворчої активності [4]. О. Квасник зазначає, що освіта – це своєрідне єдине комунікативне поле, де забезпечується активна взаємодія його учасників, наповнення інформаційних потоків курсу викладання відповідним змістом, спадковість та узгодженість усіх етапів та структурних елементів [8]. О. Кивлюк указує на соціокультурну роль освіти. На її думку, освіта – це не факт, а соціально-епістемологічний процес діяльності в суспільстві. Як свідчить сьогодні, освіта – процес безперервний, який, у свою чергу, означає здобування освіти протягом усього життя. Бо освіта може виступати як засобом дослідження світу (наука, література, мистецтво і т.д.), так і засобом, що протидіє освоєнню особистістю технологій життєдіяльності. Головна мета освіти – сформувати та розвинути людину як інтелектуальну, творчу, моральну, культурну, духовну, самостійну особистість та кваліфікованого спеціаліста й найвищу цінність суспільства [9, с. 194].

Ідея безпосереднього зв'язку освіти з духовністю, з соціальними інститутами, з особистісним розвитком притаманна роботам Т. Андрущенко, Є. Богданова, А. Євтодюк, М. Конох, Н. Піщуліна, І. Степаненко, З. Тюмасевої, К. Хоруженко, Н. Щербак та ін.

Реалізація змісту соціокультурної складової освіти передбачає формування в майбутніх фахівців соціокультурної компетентності, яка має дві складові – соціальну (готовність особистості до адаптації в соціумі) й загальнокультурну (володіння знаннями про особливості української національної та інших культур, про звичаї, традиції, свята різних народів світу й використання цих знань на практиці).

Існує багато трактувань поняття «соціокультурна компетентність», але більшість дослідників визначають його як здатність і готовність взаємодіяти у соціокультурному просторі (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування вченими поняття «соціокультурна компетентність»

Трактування поняття	Джерело
1	2
Якісна характеристика особистості, що базується на сукупності набутих знань соціальних та культурних сфер життя, ціннісних орієнтацій; як здатність та готовність до міжкультурного спілкування з носіями інших мов та культур, до участі в діалозі культур; як важливий фактор розвитку особистості, соціалізації її в сучасному суспільстві, самореалізації та культурного самовизначення.	Фоменко Т. М. Визначення поняття «соціокультурна компетентність» у сучасній парадигмі вищої освіти. <i>Засоби навчальної та науково-дослідної роботи</i> . 2014. Вип. 42. С. 149–156.
Інтегративна особистісна якість, яка ґрунтується на знаннях, уміннях та досвіді, що набуваються у вищому навчальному закладі, переважно в позанавчальній діяльності, і дозволяє продуктивно взаємодіяти з представниками інших мов та культур у соціокультурному просторі.	Шехавцова С. О. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у позанавчальній діяльності університету: автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2009. 20 с.

Продовження табл. 1

1	2
<p>Структурна сукупність соціальних ролей, норм і правил групи, культурних зразків поведінки, ціннісних орієнтацій, мови, усвідомлення своєї особистості з позицій тих культурних характеристик, які заохочуються в цьому соціумі. Соціальний і культурний компоненти соціокультурної компетентності характеризуються взаємовпливом, з допомогою якого відбувається формування соціокультурної компетентності особистості.</p>	<p>Голобородько Є. П., Марецька Л. П. Роль післядипломної освіти в розвитку соціокультурної компетентності вчителів української мови. Педагогічний альманах. 2012. Вип. 16. С. 77–81.</p>
<p>Інтегральна якість особистості, яка дозволяє людині на основі відрефлексованої наявної системи знань визначати свої ціннісні переваги, виходячи з яких конструювати свою поведінку й відносини з партнерами, надавати конструктивну відповідь на проблемні ситуації в системах відносин «людина – людина», самореалізуватися в конкретних культурно-історичних умовах власної життєдіяльності.</p>	<p>Чернуха Н. М., Мурзіна А. В. Умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів філологів. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2009. № 9 (172). С. 165–173.</p>
<p>Найважливіша основа адекватності й успішності людини в полікультурному світі.</p>	<p>Квасник О. В. Соціокультурна компетентність як провідний чинник адаптації майбутнього інженера у професійній сфері. Теорія і практика управління соціальними системами : філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2008. №4. С. 115–121.</p>
<p>Сукупність відповідних компетенцій, складна комплексна характеристика, яка відображає інтеграцію професійно-теоретичних знань, ціннісних орієнтацій, особистісних якостей і практичних умінь майбутнього судноводія міжнародних рейсів.</p>	<p>Слюсаренко Н. В., Ліпшиць Л. В. Формування соціокультурної особистості майбутнього судноводія на засадах компетентнісного підходу. Людинознавчі студії. Педагогіка. 2014. Вип. 29(1). С. 173–181.</p>
<p>Комплексна якісна характеристика міжкультурної мовної особистості іноземних студентів, результативний змістовний блок, сформований через знання не тільки рідної, але й інших культур, уміння застосовувати свої знання в процесі міжкультурної комунікації (у широкому значенні), поведінкові реакції в умовах міжкультурного спілкування, досвід міжкультурного спілкування, толерантне ставлення до представників інших культур.</p>	<p>Кушнір І. М. Методологічні засади формування соціокультурної компетентності іноземних студентів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2013. № 4. – С. 362–368.</p>

Освіта майбутніх судноводіїв, як і будь-яка інша соціальна діяльність, здійснюється в певному соціокультурному контексті, у якому перебуває майбутній фахівець. Контекст визначає фактори в навчальній аудиторії та за її межами. Зокрема, освіта за тією самою програмою, але в іншій країні буде відрізнятися в силу різних політичних та соціальних відносин. Освіта українського судноводія відрізняється від освіти судноводія-філіпінця, зокрема, наявністю різної релігійної та суспільної культури.

Актуальність соціокультурної складової освіти судноводіїв зумовлена міжнародною співпрацею, необхідністю толерантного ставлення до полікультурного екіпажу, розумінням соціальних та релігійних звичаїв та традицій тощо. Саме соціокультурні знання сприяють веденню міжкультурного діалогу та ефективній

взаємодії в системі «людина-людина».

Отже, ураховуючи вищезазначене, можна визначити соціокультурну складову освіти майбутніх судноводіїв як змістовну компоненту їхньої професійної освіти, що поєднує знання, уміння та навички, які допомагають ефективно здійснювати професійну діяльність із урахуванням суспільних, мисленневих, соціальних, культурних, ціннісних факторів та вести ефективну діяльність у полікультурному середовищі.

У сучасному суспільстві дослідження соціокультурної складової освіти судноводіїв є надзвичайно актуальним, тому в подальших наукових пошуках уважаємо необхідним з'ясування структурних компонентів соціокультурної складової освіти майбутніх судноводіїв.

Література:

1. Богданова Н. Основні фактори формування культури життєтворчості особистості. *Український науковий журнал. Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації*: електрон. наук. фахове вид. 2011. Вип. 2. URL: <http://social-science.com.ua/article/475>.
2. Братко М. В. Освітнє середовище вищого навчального закладу *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. Вип. 1-2. С. 11-18.
3. Вознюк О. В. Дубасенюк О. А. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 684 с.
4. Войлошнікова В. Е, Величко А. О. Міжкультурна освіта – складова успішної адаптації майбутнього фахівця *Statti online. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі*. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pravo/62/8650-mizhkulturna-osvita-skladova-uspishno%D1%97-sociokulturno%D1%97-adaptaci%D1%97-majbutnogo-faxivcyu.html>.
5. Гришкова Р. О. Умови формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей у процесі вивчення англійської мови. *Наук. пр. Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили*. 2004. Вип. 23. С. 135-143.
6. Гончаренко С. У. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / головний ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
8. Квасник О. В. Соціокультурна компетентність як провідний чинник адаптації майбутнього інженера у професійній сфері. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2008. № 4. С. 115-121.
9. Кивлюк О. П. Глобалізація та інформатизація освіти в предметному полі філософії освіти. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 57. С. 192-200.
10. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. *Освіта України*. 2001. № 29, 18 липня.
11. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / В. М. Захарченко та ін.; за ред. В. Г. Кременя. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.
12. Сисоєва С. Сфера освіти як об'єкт дослідження URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/515/1/S_Sysoieva_SOOD.pdf.
13. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів: вид. 2-ге, доп. і перероб. / укладач О. Є. Антонова. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. 100 с.
14. Словник української мови: в 11 томах / АН УРСР, Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1978. Т. 5. 840 с.

Verbiy I. V.

DEFINITION OF THE CONCEPT «SOCIO-CULTURAL COMPONENT OF EDUCATION OF FUTURE NAVIGATORS»

The definition of the concept «socio-cultural component of education of future navigators» is given in the paper with the help of an analysis of its basic terms «education» and «socio-cultural competence». The implementation of the content of the socio-cultural component of education involves the formation of future socio-cultural competence, which has two components – social and general

cultural. There are many interpretations of the concept of «socio-cultural competence», but most researchers define it as the ability and willingness to interact in a socio-cultural space. Attention is focused on the fact that in the context of the research the relationship between the concepts «education» and «culture» is important, since a specialist can only engage in education after mastering the culture. An indicator of the quality of the education of future navigators is their willingness to self-development, the formation of their individuality, as well as socio-cultural and professional competence. As marine specialists work in an international crew, aspects of spirituality and moral and ethical standards are stated as extremely important. The education of future navigators, like any other social activity, is carried out in a specific socio-cultural context in which a future specialist is. The context involves factors in the teaching classroom and beyond. So, education under the same program, but in another country will vary due to various political and social relations.

The urgency of the socio-cultural component of the education of future navigators is determined by international cooperation, the need for a tolerant attitude towards the multicultural crew, understanding of social and religious customs and traditions, etc. It is the socio-cultural knowledge that contributes to the management of intercultural dialogue and the effective interaction in the person-person system. Therefore, it is suggested to consider the concept of socio-cultural component of education of future navigators as one of the key. It was found out that the indicator of the quality of education of future navigators is their readiness for self-development, the formation of their individuality, as well as socio-cultural and professional competence. Socio-cultural competence as a result of realization of the content of the socio-cultural component of education is characterized.

Key words: concept, socio-cultural component of education, socio-cultural, environment, education, socio-cultural competence, navigator.

Дата надходження статті: «17» листопада 2017 р.

УДК 378.147

Зайцева Т. Г., Калашиников М. М.*

САМОМЕНЕДЖМЕНТ ПСИХОФІЗИЧНИХ СТАНІВ МОРЯКІВ У КОНТЕКСТІ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

У статті аналізується сутність та значення акмеологічного підходу для забезпечення рівня професійної компетентності майбутніх моряків через актуалізацію їхніх людських, особистісних та професійних ресурсів. Розглядається доцільність використання самоменеджменту психофізичних станів як інноваційної педагогічної технології в процесі професійної підготовки моряків. Це дозволить значно підвищити рівень їхньої психоемоційної стійкості та мінімізувати вплив «людського фактору». Доводиться доцільність такого підходу, оскільки він дозволить майбутнім працівникам морського флоту більш вдало протистояти впливу різноманіття психотравмуючих факторів та на цій підставі ефективно виконувати професійні обов'язки.

Автор обґрунтовує педагогічні умови, які дозволяють забезпечити професійну компетентність майбутніх моряків на рівні вимог міжнародних стандартів. Ці стандарти передбачають наявність у структурі професійної компетентності моряка високого рівня його психоемоційної стійкості та інших психологічних якостей. Забезпечення цих факторів дозволить сучасному моряку більш вдало протистояти негативному впливу на нього подразників психотравмуючого характеру; знизувати рівень втоми під час рейсу; забезпечувати надійність професійного реагування; бути конкурентоспроможним на міжнародному ринку праці. У статті пропонується удосконалювати психологічну підготовку майбутніх моряків завдяки максимальній актуалізації їхніх ресурсів. Пояснюється доцільність використання акмеологічного підходу, який функціонально спрямований на розвиток потенційних можливостей майбутніх моряків. Обґрунтовується

*© Зайцева Т. Г., Калашиников М. М.